

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÐ

Från Riksdagsförvaltningen
2026-01-29
Besvaras senast
2026-02-04 kl. 12.00

Till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:443 Ersättning till lokalsamhällen vid etablering av gruvverksamhet

Regeringen har nu beslutat att möjliggöra gruvverksamhet vid grafitmyndigheten Nunasvaara i Vittangi, i Kiruna kommun. Det australienska bolaget Talga AB fick under 2023 tillstånd från mark- och miljödomstolen att bryta 120 000 ton grafit per år i gruvan, och den 22 januari 2026 godkände regeringen detaljplanen – trots högljudda protester från det lokala styret.

Kiruna har, som känt, lång erfarenhet av gruvnäringen. Här har det bedrivits gruvverksamhet sedan början av 1900-talet, och bara under 2024 redovisade LKAB en vinst på 8,7 miljarder kronor. Det bör därför påpekas att kritiken mot planerna på den nya gruvan inte handlar om att Kiruna motsätter sig gruvdrift, utan mot den brist på återinvesteringar som den nya gruvan riskerar att fortsätta att medföra. För trots att norrländska kommuner förser Sverige med viktiga naturresurser har de i flera årtionden lämnats med sviktande service, dåligt skött infrastruktur, bristande statliga resurser och utflyttning.

I dag har Sverige ingen särskild gruvskatt. I stället betalar företagen en mineralersättning, som motsvarar endast två promille av det beräknade värdet av de mineraler som omfattas av koncessionen. Mineralersättningen är tänkt att fungera som en kompensation till markägaren, men i praktiken är ersättningen mycket låg, särskilt i jämförelse med andra länder.

Detta innebär att Sverige i dagsläget saknar en effektiv mekanism för att fördela vinsterna från mineralutvinningen till samhället, trots att gruvnäringen kan generera miljardintäkter. Stora, internationella bolag kammar hem omfattande vinster, samtidigt som lokalsamhällena får stå för kostnaderna. Trots att Norrlands gruvverksamhet har varit avgörande för Sveriges ekonomiska framgång brottas den offentliga verksamheten med personalbrist, nedskärningar och att erbjuda kommuninvånarna goda livsvillkor.

Dessutom har Kiruna redan i dag nästintill full sysselsättning och hundratals lediga jobb. De nya jobben som gruvan beräknas medföra riskerar att bara bli fly-in/fly-out-jobb, vilket innebär ytterligare uteblivna skatteintäkter för kommunen.

Metaller från Norrland är kritiska för den gröna omställningen. Grafit, koppar och järnmalm behövs för batterier, elbilar, vindkraft, solceller och fossilfritt

stål. Omställningen måste ske, men den får inte ske på bekostnad av de lokala samhällena. Det som nu sker i norra Sverige kan beskrivas som ett nästan kolonialt utnyttjande av naturresurser, där kommuner som Kiruna upplever att staten ser dem som oljeplattformar. Regeringen har dessutom fattat beslutet på ett sätt som kringgår kommunen och fråntagit dem möjligheten att överklaga.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga energi- och näringsminister Ebba Busch:

Hur avser ministern att säkerställa att vinster och kostnader från nya gruvprojekt fördelas på ett sätt som inte missgynnar invånarna i Kiruna?

.....

Birger Lahti (V)

Överlämnas enligt uppdrag

Rebecca Heinemann